

Евразийската парадигма и Европейският съюз

доц. д-р Георги Маринов

Бургаски свободен университет

Въведение

Краят на ХХ век бе и край на една идеология – социалистическата. Дали е окончателен – има и противоположни мнения, които след последната икономическа и финансова криза се множат. Съществуват не малко индикации, че присъдата е може би преждевременна, а победата на либерализма и неолиберализма, едва ли окончателна. Сред учени от различни области се защитават тези, че по-социално справедлива идеология, недопускаща краен икономически (пазарен) фундаментализъм, е едва ли не новата парадигма на света. Но както се оказва проблемът не е само в социалната справедливост, но в налаганата агресивна позиция на неолиберализма за тотално принизяване на функциите на основния за сега субект в международните политически и икономически отношения - националната държава. Доколко е състоятелна тази теза не е толкова важно. По-важното е, че тя се налага и натрапва на определен кръг субекти. Нашите тези са насочени към (1), разглеждане на идеологическите противоборства в модерния свят в началото на двадесети и първи век в друга светлина и други аспекти. И най-важното, пречупено през нов прочит на евразийската парадигма. А също така през желанието да се търсят пътища към изграждането на глобален свят, отърсен от идеологически конфликти, които са в основата на всички останали: военни, религиозни, социокултурни, геополитически и геоикономически. Защото един факт е безспорен: в началото на новото хилядолетие се води все по-ожесточена геоикономическа война за разпределение и преразпределение на стратегическите ресурси и най-вече на ресурса знание и неговата проекция информацията.

Теоретическите постулати

Известна е геополитическата теза (теория) за вечното противоборството между Силите на сушата (Hartland) и Силите на водата (Word Island). В исторически аспект се раждат митовете за Рим и Картаген, новият Рим и новият Картаген. Редно е да се признае, че зад тази митология всъщност се крият обективни исторически обществено-политически процеси в световен мащаб, с различен обхват и интензитет през разните епохи и периоди, но изключително силно нагнетени идеологически, особено с постепенното доминиране на пазарната парадигма за икономическо развитие. Голямата криза (1929-33 г.) модернизира пазарната идеология с либералните постулати на Д. Кейнс, а от края на двадесети век с агресивното настъпление на неолиберализма, изискващ настоятелно налагане на тотален пазарен фундаментализъм като единствената алтернатива за икономическо развитие и просперитет.

Всъщност фундаменталният въпрос може да се сведе до въпросителната: какво се крие зад геополитическата теза за Сушата и Водата? Лесният въпрос касае Стихията на Водата. Защо? Защото и без задълбочени анализи на повърхността излиза задкулисието на пазарния капитализъм, допълнен с парадигмата на либерализма и особено усърдно през последните няколко десетилетия с неолиберализмът. Принципиални различия между трите аспекти почти няма, има нюанси на идеологизиране, сведено до доказване на удобната теза за ролята на държавата в пазарната икономика, а още по-точно казано, до съотношението между държавната и частната собственост. У никой от известните големи икономисти, като се започне от А. Смит, К. Маркс, Д. Кейнс и др. няма индикации за абсолютизиране на единия или друг вид собственост. Абсолютизацията, стигаща до фундаментална доминация и на теория и на практика е всъщност абсолютизация на определени политически идеологии, удобни на властимащите на даден етап. Така се стига до доста фриволни разбирания и теории за капитализма и за социализма. Несъмнено парадигмите за класическия капитализъм, либерализма и неолиберализма търпят модификации, практически опровергавани от

реална икономическа действителност в глобалната, регионална и национални икономики.

Социалистическата идеология теоретически се предполагаше да се трансформира в комунистическа, (според идеолози като Ленин и негови последователи преди и след Втората световна война). Един факт е безспорен, а именно, че всички те „забравиха“ в името на новите идеологически „просветления“, че самият К. Маркс разработва гениалните си икономически идеи единствено и само от гледна точка на политикономия на капитализма. Политикономията на социализма е по-скоро идеологическа проекция на политически интерпретации на социалистическата идея. И не случайно теоретическите „приноси“ се сведоха до несъстоятелни и не издържали проверката на времето идеологически постулати като „реален социализъм“, „изградени основи на комунизма“, „перестройка“ (СССР) и пр. Истината се оказва по-прозаична: основите на икономиката са едни и същи и при двете идеологии (наричаме това ортодоксална икономическа система), борава се със едни и същи термини (собственост, пазар, цени, търсене и предлагане, капитал, банки и т. н.). Разделителната линия се оказва една: как се разбират и прилагат основните функции на субекта държава, обременени вече идеологически, по отношение на пазарните процеси и останалите икономически субекти в контекста за собствеността. И в единия и в другия случай се стигна до несъстоятелни крайности, подхранвани единствено от удобни за властимащите идеологии.

Може да звучи еретично, но в основата на идеологиите са религиите, при това като силно присъствие при едната и като отсъствие (временно) при другата. Но и католическата, особено протестантската конфесия за САЩ и Англия (World Island), и православието (за Hartland), са изиграли и продължават с нарастваща сила да имат своята приносна роля за развитието на идеологиите. Ако „третият Рим“ като идеология бе позабравена за определен период на Изток, то идеята за „Картаген“ набираше постепенно все повече и повече сила с новите парадигми на либерализма и неолиберализма през миналото и началото на новото столетие. И трябва да се подчертае –

католицизмът в различни модификации и схеми организира мощна подкрепа на разпространяването на неолиберализма след края на „студената война“. Тази подкрепа практически бе проверена още през времето на класическия колониализъм.

Съвременният прочит на научното творчество на руския учен Л. Гумилев, може да събуди единствено съжелителни изводи за пропуснати теоретически и съответно практически заключения, които отдавна можеха да дадат по-реална картина на съвременната геополитика и геоикономика, поне след края на Втората световна война. За какво става дума?

Първо. Постановките на Л. Гумилев, а също и на други евразийци - класици Трубецкой Н. С., Савицкий, могат да се разглеждат като теоретически постулат на противоборството между двата полюса Суша и Вода, а в доктринален и практически аспект като противопоставяне между евразийските и англосаксонските идеи. В този смисъл, силата на изкуствено захранвания с теории и доктрини (конфесионални, геополитически и геоикономически) неолиберализъм набра скорост в края на двадесети и началото на двадесети и първи век.

Зад неолиберализма практически стои не толкова някаква специална политикономически обоснована теория, а по скоро мощната англосаксонската ценностна система. Не е предмет на нашето изследване причините и факторите (исторически, религиозни, политически, икономически), които реално я квалифицират с подобна характеристика. Важното е, че тя се налага и приема като идеогема на западната част на човечеството. Т.е. на Стихията на Водата. Аналогично, зад социалистическата парадигма би могло да стои евразийската парадигма като идеогема на стихията на Сушата, при условия, че бе допусната, по-скоро бе припозната безапелационно в продължителен исторически период като ценностна система на Изтока. Както е известно това не се случи! Напротив евразийските идеи не само в исторически аспект, но и към момента поради известни и неизвестни съображения, трудно намират припознаване в сърцевината – новият „трети Рим“. Това обаче не отменя необходимостта да се разсъждава в насока разработване на теоретическата теза, че и съвременният свят се

базира в своето развитие на противопоставянето на две ценностни системи - англосаксонската, трансформирана по понятни причини в евроантлантическа и евразийската. Трансформацията, за която става въпрос, всъщност ще бъде разковничето на много бъдещи геополитически и геоикономически процеси в съвременния свят. Защото векторът (компонента) Западна Европа (сегашния Европейски съюз) в това противопоставяне може да има решаваща роля.

Разбира се, до тук се разсъждава чисто в теоретически аспект. Резонен е въпросът, ако има сблъсък между две ценностни системи (4), изпълнени с конфесионални, социокултурни, езикови и пр. „некомплиментарности“ (Л. Гумилев), т.е. несъвпадения, то човечеството е обречено на вечно противоборство! Да припомним, че теорията за конвергенцията дори допускаше сближаване между противоположните „идеологически“ системи: социалистическата и капиталистическата в някакво мъгливо бъдеще време. Процесите се ускориха, но те бяха по-скоро инспирирани процеси на разпад на отделни сегменти на едната система - социалистическата. След известно геополитическо затишие, текал интензивни геополитически и геоикономически процеси на Изток. Нарушените статуква се възстановяват, стари проблеми възкръсват и се изострят, възникват нови геопространства в света, макар и в различна геополитическа конфигурация, в централна и източна и западна Европа. В източната част на Евро-Азия протичат не по-малко интензивни процеси на сътрудничество, а в бъдеще и на интеграция. Техният интензитет на този етап е по-слаб в сравнение с Европейския съюз. За сега!

Съвременната геополитика и геоикономика е свързана преди всичко с осъзнаване на геопространствата като реалности, в които се извършват както видими, така и виртуални процеси от различно естество: политическо, икономически, технологично, социално, конфесионално и т.н. Геополитиката и геоикономиката са също израз на особена мобилност на процеси, но също и на реално движение на ресурси от всякакъв вид и характеристики. И това става в условия на т.нар. „компресия на времето и пространството“, която в наше време набира все по-голяма скорост. Такава скорост, че мобилността започва да

поражда повече хаос, отколкото ред. Връзката с темата са усилията на движещите сили, подчинени на англосаксонската ценностна система, т.е. на неолиберализма в най-новото време (последните два века) да „вкара“ стремежът към единен свят в рамките на съмнителни догми и единни норми на неолиберална и пазарна демокрация за всички субекти. В същия дух стои и въпросът за формиране на „еднотипен мобилен хомо економикус“, който да изпълни със съдържанвие, налагано от англосаксонското разбиране за глобализация.

Евразийската парадигма поне на този етап насочва развитието на глобалния свят към някакво модернизиране, към постигане на общочовешка ценностна система, която по-скоро да е продукт на човешката еволюция, а не толкова на насилствени конвергиращи усилия. В икономически план евразийската парадигма предлага именно връщане към модернизираните постулати на реалната икономика, а не към все по-бламиращите се виртуални представи и схеми за развитието на световната икономика. Очакваното създаване на новия световен икономически, технологичен и финансов център в Азия вероятно ще даде оценка за стойностите на Вашингтонския консенсус и на набиращата скорост Евразийски консенсус.

Геостратегическият избор на ЕС

Европейският съюз, западната му част (ЕС - 9, без Англия и Ирландия), а също така и повечето държави от следващите разширения: четвъртото (Австрия, Финландия и Швеция), петото (страните от ЦИЕ, в т.ч. България) принципно могат да бъдат отнесени към Rimland-a: междинната зона между Hartland и World Island. Именно Rimland е обекта на съвременната глобална геополитическа и геоикономическа битка с всички възможни видове войни: горещи (световни, регионални и локални), „студените войни“ (вкл. и сегашната нова ескалация на студената война), в ново време – геоикономическата война, която би могло да бъде квалифицирана като „трета световна война“. ЕС безусловно влиза в обхвата на действие на основния геополитически закон за противоборството между двете стихии.

Това кратко припомняне цели единствено да се обърнем към първоизвора на актуалните,

днешни проблеми на евросъюза. Казано по-друг начин, Европейският съюз като генезис, еволюция и развитие следва геостратегическа логика, която в много голяма степен е закодирана в неговата доминираща принадлежност към Rimland и стратегическа гравитация към Сушата. В този смисъл се формира и новата регионална (зонова) идентификация и евентуално на регионален Гео Код в процеса на европейската интеграция. Но този процес не е праволинеен! Всичко ще зависи от една възможна перспектива за геостратегическо преориентиране на съюза към World Island. Евразията е по-спокойна в това отношение: тя има алтернатива за самостоятелен ход и стратегия за бъдещо развитие, но има и исторически обусловена възможност за геикономическо, а защо не и геополитическо интегриране с Европейския съюз.

Подобна дискусия може би е преждевременна, след като още не е изграден политическият съюз и ще стане въпрос в по-далечно време. Още повече, след смущаващите обстоятелства около провалите с Европейската конституция и проблемите с Договора от Лисабон за реформа (2007). Но проблемите, които тресат от пет години евросъюза – икономическа и финансова криза, сътресенията в еврозоната, трудно решимите проблеми на редица страни - членки (Гърция, Испания, Португалия, Италия, Ирландия), отново влизане на всички членки в нова рецесия, принуждава евросъюза да поставя на дневен ред нови и радикални аспекти на европейската интеграция – единен банков надзор, отиване към нова политическа конструкция – европейска федерация и т.н. Един политически съюз ще разполага с много повече геополитически ресурс да решава и проблема за геостратегическата ориентация на Европейския съюз в бъдеще. В голяма степен изборът ще определи бъдещата му съдба. Активната политика на евросъюза към разширяване, макар и временно почти стопирана, поради „ресурсна умора и дефицит“ неминуемо ще стигне до естествените географски, геополитически и геикономически граници на Евразията.

Така, че геостратегическата ориентация на ЕС е съдбовен за бъдещето на евросъюза въпрос и проблем. Рано или късно Европейският съюз ще трябва да направи този избор! Според нас

вариантите могат да бъдат сведени до два.

Англосаксонският вариант

Условно го наричаме англосаксонски избор. Т.е. в стратегически план ЕС ще се ориентира към геополитическо взаимодействие с геикономическото пространство на англосаксонските държави, сред които безспорен лидер са САЩ. Към него следва да причислим Англия като първата автентична страна на този ареал и носителка на англосаксонската ценностна система, в основата на която лежи протектанството. В тази група е Ирландия и с някои условности Португалия. Извън тези страни - членки на ЕС, е редно да бъде причислена и Исландия, бъдеща членка на евросъюза, процесът за което може да се ускори от тежката финансова и икономическа криза, в която изпадна тази страна. Или в рамките на евросъюза е оформена малка група (като бройка) държави, но с определена, значителна политическа и икономическа тежест. Тази група и най-вече Англия, играе ролята на „троянски кон“ в ЕС! Причините за това са няколко:

- Тези страни са типични представители на World Island. Гравитирането на тези страни към доктриналните концепции на САЩ за развитието на глобалния свят е логично. А решаваща дума в доктрините на САЩ за световно доминиране има англосаксонският Гео Код.

- Англия влиза в ЕИО след сериозен опит да се противопостави на геополитическия проект, наречен Европейска общност и като противовес създава (1961г.) Европейската асоциация за търговия (ЕАСТ). Под натиска на САЩ Англия прави „корекция“ на своята позиция и става членка на ЕИО (1973 г.) след дългогодишна обструкция на Франция против нейното членство. Специфичната (геополитическа) позиция на Англия в Европейския съюз категорично е прокламирана в хитовата (и култова) книга на бившия премиер на страната М. Тачър „Изкуството на държавника - стратегия за промяна на света“ (5)

Позицията на Англия по отношение на европейската интеграция е изразена още от У. Чърчил в негова реч през 1946 г., независимо, че е един от идеолозите за създаване на

„Европейски съединени щати“. „Ние сме с Европа, но не част от нея. Ние сме свързани, но не абсорбирани. Ние сме заинтересовани и сдружени, но не и погълнати“. И още: „...интересите на Великобритания и Британската общност все повече се преплитат с интересите на САЩ“. Тази мисъл, която, изразява изконна геополитическа позиция на Англия се доразви в ново време от М. Тачър. Тя изразява ясни послания. „Поради уникалния си международен статут Великобритания изключва всяко отстъпление от британския статут в името на федерализираща се Европа“. Тя е категорична, че членството на страната в ЕС преследва определени цели, диктувани от английските интереси: „Още в самото начало обаче трябва да дадем ясно да се разбере, че сме готови, ако не постигнем целите си да се оттеглим едностранно от членство в Европейския съюз“. Не може да се отрече достойнството на тази позиция! Нещо повече, английската геополитическа доктрина изглежда е подготвена с алтернативен проект. Или, ако Англия излезе едностранно от евросъюза (б) е ясна перспективата - да се включи в НАФТА (Северноамериканската зона за свободна търговия). В правителствата на Т. Блеър и на сегашното има много по-меки квалификации. Напоследък обаче тази позиция започва да се „бетонира“. При какви геополитически обстоятелства това би станало факт, е предмет на отделен анализ. Но е възможно! Ще доведе ли подобен ход на Англия до процес на разпад на евросъюза също подлежи на задълбочен анализ. Във всеки случай Англия ще работи за интегриране на Европейския съюз с американската геоикономическа зона. Затова тезата, че включване на Русия и постсъветското пространство, както и на пространството на ЕС в един общоевразийски интеграционен процес ще елиминира в голяма степен негативните последици от осъществяването на подобен разрушителен за ЕС сценарий, е възможна.

Засега обаче ЕС все още няма окончателно избистрена геополитическа стратегия за отношенията на Изток и по-специално с Русия (замразения нов договор). Какви сценарии са възможни при евентуален англосаксонски избор на ЕС?

Първо. Създаване на „икономическо НАТО“. Този вариант получи тласък с подписаното между А. Меркел и Буш по време

на немското председателство на Съвета на ЕС (първата половина на 2008 г.) съглашение за формиране на Трансантлантическа зона за свободна търговия (ТАФТА: Trans-Atlantic Free Trade Association). Идеята не е нова. Да припомним замисъла на Р. Рейгън и М. Тачър за „икономическо НАТО“ като противовес на СССР и социалистическата система. В съвременен вариант - като противовес на евентуален съюз на формата БРИКС (Бразилия, Русия, Индия, Китай, ЮАР), около който най-вероятно ще гравитира по-голямата част от „бедния Юг“, вкл. доста мощни държави. Това на практика означава ново геополитическо реструктуриране на света и нова ескалация на напрежение в глобалната геополитика през 21 век. Възможно и друга съдба на ЕС!

Какви са възможните геополитически и геоикономически последици:

- Край на геополитическия проект „европейска интеграция“ и „Европейски съюз“.

- Формиране на качествено нов субект на системата на международните отношения и на системата на международните икономически отношения: САЩ и ЕС ще дават над 50% от БВП на света и ще контролират около 80% от виртуалния капитал в глобалната финансова система. Същевременно ще обхванат потребителски пазар с едва 12% от световното население. Последният факт фактически оставя открит проблема за пазарите и тяхното перманентно преразпределение. Средствата за това са известни: горещи и геоикономически войни и конфликти и по-малко преговори.

- Удар срещу многостранната търговска система, която се изгражда в рамките на Световната търговска организация (СТО). Това ще доведе до спиране и провал на дългогодишните преговори („раунди“) в рамките на ГАТТ и СТО, респективно до ново изостряне на противоречията „Север - Юг“.

- Създаване на Нов (Гео)икономически Ред, с нова конструкция и нова конфигурация на субектите, вкл. ново решаване на въпроса за позицирането на раждащия се „икономически гигант“ Китай, възстановяващата се геополитически и геоикономически Русия, проспериращи икономически големи държави като Индия, Бразилия, Венецуела и др. Ясно е, че този процес няма да е така лесен както този, след края на Втората световна война и на „студената война“?

Готов ли е Европейският съюз, първо да зачеркне проекта „Европейски съюз“ и второ да участва ресурсно, геополитически и геоикономически в изграждането на нов Световен Икономически Ред под диктата или поне с водещата роля на САЩ? Отговорът може да бъде не, поне на този исторически етап, особено ако се елиминира двойствената роля на Англия в евроръсския съюз. Следователно англосаксонският вариант за избор на ЕС логично би трябвало да отпадне както по фундаментални така и по текущи геополитически причини. Не трябва да се забравя позицията на А. Меркел, че следва източната политика на Г. Шрьодер и формулировката на американския президент, че Германия е главният партньор на САЩ в Европа! Второ. Англосаксонският вариант включва и друг, още по-мощен трансатлантически проект. Разбира се на този етап също като работна хипотеза. Но е мечтата на М. Тачър. Това е формулата: Европейски съюз + NAFTA (North-American Free Trade Association: Северноамериканска асоциация за свободна търговия) = Транс-Атлантическа геоикономическа зона. Това означава включването в евентуален диалог по тази тема и на другата голяма държава - Канада, а също така и на Мексико, които са членки на NAFTA. Осъществяването на такъв проект означава драматично разместване в конфигурацията на главните геоикономически зони, които са формирани (или са в процес на формиране) понастоящем, на субектите и обектите в тях.

Евразийският вариант

Става въпрос за евентуален евразийски избор на ЕС. Алтернативите могат да бъдат сведени до две:

Първо. Намиране на стратегическа формула Русия да стане членка на Европейския съюз. Естествено коренно различна от тази, която се прилага за нови членки понастоящем. В този случай Русия трябва да има не толкова специален, а преди всичко равностоен статут като този на големите страни - членки на евроръсския съюз. Този вариант на евразийски избор е възможен при хипотезата, че Русия стане също член на НАТО или тази организация промени своето кратополитическо предназначение, отказвайки се от антируската си насоченост.

Второ. Източната политика на ЕС е възможно да се трансформира на определен етап в геостратегия за формиране на голямо мегарегионално геоикономическо пространство на базата на интеграционно взаимодействие с зона, център на която ще бъде Русия или ядро от мощни държави. В изтеклия десет годишен договор се предвиждаше изграждане на общо икономическо пространство между ЕС и Русия. Това е формулата: ЕС (Европейски съюз) + ЕС (Евразийски съюз) = Евро - Азиатска геоикономическа зона. Етапите, равнищата и формите на интеграционно взаимодействие между двата съюза принципно ще са проекция на конструкциите на Европейската геоикономическа зона и на формиращата се Евразийската геоикономическа зона. Стратегическото партниране между ЕС и Русия е базата за подобно развитие. Няма съмнение, че стратегическо взаимодействие ще има и между ЕС и Китай. Какви са реалните предпоставки за евразийски избор на ЕС?

- Принадлежността на ЕС към Сушата, съгласно основния геополитически закон.
- Напреднала фаза на европейската интеграция, която позволява решаването в самостоятелен режим на мащабни геополитически и геоикономически задачи на регионално и глобално равнище.
- Статуквото на ЕС като ядро на Европейската геоикономическа зона, перспективите за разширяване на евроръсския съюз на изток, югоизток и на юг и перспектива за формиране на обширно геоикономическо пространство между двата велики океана. С други думи казано, става въпрос за историческа геополитическа победа на Hartland и Rimland –а.
- Възможностите с най-малко ресурсно и финансово напрежение да се решават въпросите на енергийното осигуряване, енергийната сигурност и ефективност и на ЕС и на цялото пространство.
- Разширяване на пазарния потенциал на новата общност почти до един млрд. души в единия вариант и до над 2,5 млрд. души във втория.
- Излизане на водещи позиции в областта на високите технологии чрез интегриране с научно - развойните потенциали на Русия и Китай.
- Включване в разработката, експлоатацията на огромни природни ресурси,

които отдавна са дефицитни в западната част на Европа.

- Реализиране на грандиозни проекти по изграждане на комуникационни трасета, мрежи и системи (пътни, ж.п., авио, нефто и газо и телекомуникационни) Запад - Изток, вкл. до американския материк.

Евразийският вариант също ще доведе до възникването на нов мощен субект на глобалната геополитика и геоикономика, също ще предизвика потребността от Нов Световен Ред, но се предполага да бъде много по – балансиран. Но най-същественният ефект от евразийски избор за Европейския съюз ще бъде по парирание на постоянните опити за геополитически натиск от страна на англосаксонския ареал. Ще се увеличи ли обаче „евразийският геополитически натиск“? Да! Интерпретациите по тази тема ще зависят от гледната точка! Ако се отива към единен, общ интеграционен геоикономически организъм, какъвто би трябвало да представлява Евро-Азиатската геоикономическа зона, подобни опасения биха отпаднали! Означава ли евразийският избор крах на ЕС? Също резонен въпрос! Но той също отпада, ако се приеме хипотезата за качествено по-висок етап, равнище и форма на геоикономическа интеграция между европейската и евразийската геоикономически зони. И все пак става въпрос за едно по-далечно бъдеще.

В Европейската геоикономическа зона, Европейският съюз е едновременно център и ядро на зоната. Той е преминал в голяма степен всички познати форми на интернационализиране в дълбочина, т.е. като регионалната интеграция. Геоикономическата конструкция на европейската зона ще се оформи в по-завършен вид, когато ЕС премине в етап на геоикономическа интеграция в цялото общоевропейско пространство и прилежащия към него Rimland. Европейското икономическо пространство - ЕИП(ЕС+ЕАСТ) е бледо, формално (компромисно) подобие на подобен процес? Само в този случай може да се постигне формулираната в Лисабонската стратегия и потвърдена в новата стратегия „Европа 2020“ цел за превръщане на Европейският съюз в една от най-мощните икономически, социални и технологични региони на глобалния свят. Трудно е да се приеме, че на този етап, поне в

този формат (ЕС-28), евросъюзът може ресурсно сам да реши тази грандиозна задача.

Източната политика на ЕС се нуждае от стратегическо преосмисляне на отношенията с Русия. Макар и издигнати в ранг на стратегически, не може да се твърди, че доминират стратегическите подходи. Очевидно двата субекта се нуждаят от определен период на взаимодействие, в което политическата толерантност да се изведе на първа позиция (б), а други извън обхвата на този формат отношения геополитически и геоикономически фактори, натиск и внушения да се оценяват трезво и реално от гледна точка на бъдещите стратегически отношения. Не става въпрос за изграждане на капсулирано интеграционно взаимодействие, а за споделена геополитическа отговорност за бъдещето на Европа, на цялото човечество и изграждане на нов много по-хуманен свят.

Светът навлиза в нова спирала на развитие под въздействие на нови познати или непредсказуеми рискове. Върху евросъюза се увеличават ресурсният, технологичният, енергийният, миграционният натиск. Очевидно е изоставането в реструктурирането и модернизиранията на икономиката на ЕС. Нарастват пазарните предизвикателства във връзка с навлизането на глобалния свят в трудно предсказуем перманентен цикъл на икономически, финансови, продоволствени, енергийни, екологични, климатични и пр. кризи. Предстои поредната глобална битка за изграждане на НОВ СВЕТОВЕН РЕД – геоикономически и геополитически. Десетките мащабни проблеми и нови предизвикателства, благоприятното и неблагоприятното пресичане на геополитически и геоикономически фактори в геопространството на Европейския съюз и извън него преопределят бъдещето на евросъюза не само като просперитет, но и възможно като оцеляване.

И така: англосаксонски или евразийски избор на Европейския съюз? Възможно ли е Западна Европа да се върне в исторически обусловената зона на интереси на Евро - Азия и на нейната ценностна система.

Ще затворим темата с повдигнатия въпрос в началото на статията: ще се налага ли спокойно единствено неолибералната идеология и ценностна система или се очертава сериозен идеологически сблъсък с евразийската

парадигма и стоящата зад нея също ценностна система от по-друг порядък? Открити въпроси, които касаят бъдещето на Европа, Европейския съюз, на Азия и дори на цялото човечество.

Библиография

1) Авторът на настоящата статия няма предвид толкова „социалистическият експеримент“ в Китай и социализма в Куба и Северна Корея, както и възможни бъдещи предпоставки за трансформиране (възраждане) на социалистическата идея в нови форми. Нещо повече, в свои публикации и книги той излага своята постановка за негативната роля на идеологическите окови, които сковават иначе обективно протичащи обществени и особено икономически процеси и техните социални измерения. Социални взривове могат да променят политически и икономически статукво на пространствата. (по-подробно Г. Маринов, Геоикономикс, изд. Изток -Запад, С . 2010 г.)

2) Гумилев Л.Н. „Етногенез и биосфера Земята“. М. 2003. Това е основният негов труд, който има отношение към темата.

3) Може да събужда асоциация със „Сблъсък на цивилизациите“ на Хънтингтън, но се абстрахираме от неговата теория. Поинтригуващ е въпросът, че има и други общочовешки ценностни системи, основаващи се на свои социокултурни и конфесионални ценности: китайската (конфуцианската), юдейската, мюсюлманската, будистката. Важното е, че главният стратегически сблъсък като геополитика и геоикономика в хода на по-новата история на човечеството досега е между евразийската и англосаксонската ценностни системи.

4) Създаването на САЩ не е стихийен процес на завладяване на Новия свят от авантюристи, престъпници, и креативни личности. Това е добре планиран (по днешната терминология) геополитически проект, генериран във Великобритания от елитарни и затворени кръгове за формиране на нов мощен икономически и военен субект в международните отношения, способен да се противопостави на Европа и полицентричния европейски модел за развитие на света. До днешна дата проектът е реализиран успешно:

САЩ са главна икономическа и военна сила в света с претенции за установяване на еднополюсен модел за развитие на човечеството под тяхна доминация.

5) Тачър М. Изкуството на държавника - стратегия за промяна на света. Издателство „Слънце“, 2002 г.

6) Вж. Б. Манов, „Относно границите на политическата толерантност“. Границите: Философски и политически прочити. Сборник. Изд. Фабер. С. 2012, с. 206-216.